

(1) ספר בראשית פרק כ

(1) וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים בְּחֹלֶם גַּם אֲנֹכִי יִדְעֶתִי כִּי בְתֶם לְבָבְךָ עָשִׂיתָ זֹאת וְאַחֲשֶׁה גַם אֲנֹכִי אוֹתְךָ מִחֲטֹו לִי עַל כֵּן לֹא נִתְמַיֵּד לְגַעַע אֵלַיְכָּה:

(2) וַעֲתָה הֲשִׁב אֶשֶׁת הָאִישׁ כִּי נָבִיא הוּא וַיִּתְפַּלֵּל בְּעֶדְדָּה וְחָנָה וְאָם אֵינְךָ מְשִׁיב דָּע כִּי מוֹת תָּמוּת אֶתָּה וְכָל אֲשֶׁר לָךְ

(1) ספר בראשית פרק כ

(12) וַיִּתְפַּלֵּל אַבְרָהָם אֶל הָאֱלֹהִים וַיִּרְפָּא אֱלֹהִים אֶת אַבְיִמֶלֶךְ וְאֶת אִשְׁתּוֹ וְאִמְהַתָּיו וַיֵּלְדוּ: (יח) כִּי עָצַר עָצַר יְדוֹד בְּעַד כָּל רֶחֶם לְבֵית אַבְיִמֶלֶךְ עַל דְּבַר שְׂרָה אִשְׁתּוֹ אַבְרָהָם:

(7) תלמוד בבלי מסכת בבא קמא דף צב/א

א"ל רבא לרבה בר מרי מנא הא מילתא דאמור רבנן כל המבקש רחמים על חבירו והוא צריך לאותו דבר הוא נענה תחילה א"ל דכתיב וה' שב את שבות איוב בהתפללו בעד רעהו אמר ליה את אמרת מהתם ואנא אמינא מהכא ויתפלל אברהם אל האלהים וירפא אלהים את אבימלך ואת אשתו ואמהותיו [וגו'] וכתיב וה' פקד את שרה כאשר אמר וגו' כאשר אמר אברהם אל אבימלך.

הכתב והקבלה על בראשית פרק כ פסוק יז

ויתפלל. שם תפלה נגזר לרש"פ מן פלל שהוראתו חתוך פסק דין בין צדדי הטוענים, ועיקר שרשו שתי אותיות שממנו מלת פלה שהוראתו ברירה והבדל בין הצדדים (אויסזאנדערן) כמו אשר יפלה ה' בין מצרים ובין ישראל. ומזה נגזר שם פלל להוראת הברירה המחשבת, וזה, כשיזדמנו לאדם ב' דברים מתחלפים או דבר וסותרו שבהשקפה ראשונה הוא נדון בנפשו אם לאחוז בזה או בזה, הנה בעודו נושא ונותן בשיקול דעתו אז עדיין מחשבותיו מעורבות בו כל עוד שאין לזו על זו שום הכרעה, אמנם כשנותן אחר העיון הכרעה לאחת מן המחשבות המדיניות זו עם זו ונטה לצד אחד מהן, אז יפול על הענין לשון פלל, כלומר שהפלה בין צדדי הטוענים העיוניים שהוברר האחד מכל השאר (אורטהייל געפאללט), ובא בכפל הלמ"ד להפלגה דהיינו ברירה מוחלטת שאין שם עוד איזה ספק וערבוב הרעיון. ומזה ראה פניך לא פללתי, פי' שלא נתתי שום הכרעה ופיסוק דין במחשבות שאראה פניך עוד, ונתן בפלילים, הוא שם תאר לדיינים ע"ש שעושים פלילה והבדלה בין טוען ונטען (שיעדסריכטער) ובי"ת בפלילים הוא בי"ת על פי, כמו בדבר ה' שמים נעשו, והיינו שיתן ענשו עפ"י פסק הדיינים, וכ"ה כל ענין פלילים שבמקרא. ומזה נגזר שם תפלה, והיינו בקשה שיבקש האדם את בוראו שיהיה נזקק לדינו ויעשה לו פלילה בינו ובין רוע מזלו הנשפט אתו, כי כשהאדם נתון בצרה וענין רע הרי הוא כאלו מתעצם בדין עם אותו הענין אם לנצח אותו או להתנצח ממנו והנה הוא מוסר דינו לשמים ועושה את הבורא ב"ה השליט על שניהם לדיין, ומסדר את טענותיו ומציע זכיות שבידו נגד הצד שכנגדו, ולבו נכון ובוטח שתהיה הכרעת דינו לכף זכות כפי מה שהוא משער שטענותיו וזכיותיו טובים ונכוחים, כי כל תפלה היא בקשה שיש עמה טענה (לפי שנגזר מן פלילים שהוראתו על פסוק דין הנעשה עפ"י דיינים), ומזה תפלות אברהם ומשה ע"ה, השופט כל הארץ לא יעשה משפט, למה יאמרו מצרים, זכר לאברהם, ושמעו מצרים כי העלית, ואמרו מבלתי יכולת, האיש אחד יחטא ועל כל העדה תקצוף.

ביום השמיני עצרת תהי' לכם. יש לפרש דהנה כל ימות החג ישראל מקריבין עבור שבעים האומות. והנה אמרו ז"ל (ב"ק צ"ב.) כל המבקש רחמים על חברו והוא צריך לאותו דבר הוא נענה תחילה, ופירשו הראשונים שהמתפלל נעשה צינור לשפע עבור חברו ובאשר הוא צריך לאותו דבר פועל השפע אצלו תחילה:

רש"ר הירש פרשת וירא

הנה שומעים אנחנו כאן מפיו של הקדוש ברוך הוא בכבודו ובעצמו, שהמתפלל בעד חברו תפלתו מתקבלת; כבר עמדנו על שורש דבר זה בתפלת אברהם בשביל סדום. הקדוש ברוך הוא שומע את תפלת הצדיק או את תפלת הרבים, כאשר הם משתתפים בצערם של אחרים; הרי הוא חס על הרשע כדי למנוע סבל מהצדיק. קל - וחומר שכאן - "גם ענוש לצדיק לא טוב" (משלי יז, כו): צר לו לאברהם אם אחר יענש בגללו; גם אם פשע וראוי הוא לעונש.

בית אלקים (שער התפילה פי"ב) : "וסבת הדבר, כי בזמן שהאדם מתפלל על עצמו נראה שהכנעתו וכוונתו בתפלה הוא לתועלת המושג לו בתפלתו ואינה תפלה לשמה, אמנם, כשמתפלל על אחרים כוונתו בתפלה לא להשגת תועלת המושג, כי אם שמודיע ומכיר כי אין מי שיוכל להפיק רצון איש ואיש כי אם הוא ית', ולזה הוא משלים חסרון המתפלל תחלה ואח"כ למי שהתפלל עליו, כיון שהוא לא התפלל על עצמו בהיות צריך לאותו דבר ולא כיון גם כן לעצמו, כמו שאמר הכתוב באברהם 'ויתפלל אברהם אל האלקים וירפא אלקים את אבימלך', כי לא היתה תפלתו כי אם על אבימלך, ובאיוב כתיב 'בהתפללו בעד רעהו', שלא כיון לעצמו כלל כי אם לרעהו, והוא ית' שב שבותו קודם."

ספר חסידים' (סי' ריח): "אם בא ראובן לידי צער, והגיד צערו לשמעון, ושמעון התחנן על ראובן כאלו הצער על עצמו, לבסוף כשיבא על שמעון שום צער ולא התחנן ראובן על שמעון, כמו שמעון על ראובן, הרי כאלו גזלו... ואפילו אם נושע שמעון, שנאמר (ויקרא יט, יח) 'ואהבת לרעך כמוך', ואם התחנן על חברו אע"פ שלא הועיל, כשיבא הוא או זרעו לאותו צער, הקב"ה זוכר מה שעשה לחבירו כשנעשה לו זה המאורע, ומושיע."